OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lisäselvitys

Kriminaalipolitiikka ja rikosoikeusosasto
hallitusneuvos Anne Hartoneva 18.5.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaation ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi HE 25/2026 vp

Lisäselvitys

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista lisäselvitystä otsikkoasiassa seuraavilta osin:

1) miten hallituksen esityksellä turvataan TKI-toiminnan jatkuvuus, jos sen järjestämiseen ei ole velvoitetta sekä
2) miten esityksen mukaisessa koulutuksessa turvataan pedagoginen osaaminen.

Pyydettynä lisäselvityksenä oikeusministeriö toteaa seuraavan.

1. TKI-toiminnan jatkuvuus

Oikeusministeriö toistaa aikaisemmin esittämänsä näkemyksen siitä, että yleinen ammattikorkeakoulu- ja korkeakoulutasoinen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta koskee myös rikosseuraamusalaa. Rikosseuraamusten täytäntöönpanoa koskevat kysymykset sisältyvät esimerkiksi yleiseen yhteiskuntatieteelliseen ja oikeustieteelliseen korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Rikosseuraamuslaitoksessa on viime vuosina panostettu vahvasti tiedolla johtamiseen, ja tätä kehitystä jatketaan edelleen osana strategista TKI-toimintaa. Rikosseuraamuslaitos pitää tärkeinä TKI-yhteistyön teemoina muun muassa yksilöllisten uusintarikollisuuden riskitekijöiden tunnistamista ja vaikuttavimpien kuntoutus- ja tukitoimien kohdentamista, toiminnan vaikuttavuuden systemaattista mittaamista, digitaalisten päätöksenteon tukityökalujen kehittämistä sekä riskien ja palvelutarpeiden arviointimallien ja uusien asiakasohjauksen toimintamallien rakentamista hyödyntäen tekoälyä, ennakoivaa analytiikkaa ja vaikuttavuusdataa.

TKI-toimintaa toteutetaan yhteistyössä esimerkiksi korkeakoulujen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), hyvinvointialueiden sekä kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Erityisen merkittävää on tiivis yhteistyö Pohjoismaiden ja Viron kanssa. Tässä yhteistyössä jaetaan aktiivisesti tietoa, kehitetään yhteisiä toimintamalleja ja edistetään rikosseuraamusalan uudistumista. Tämä yhteistyö sekä yhteistyö Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa jatkuu uudistuksen jälkeenkin.

Vuonna 2022 voimaan tulleen Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen jälkeen Rikosseuraamuslaitoksen tutkimustoiminnasta on vastannut strategiayksikkö. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen rooli korostuu tutkimustiedon hyödyntäjänä osana koulutustoimintaa. Koulutusuudistuksella ei ole vaikutusta Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiin tehdä tutkimusta. Strategiayksikön tutkijat tekevät rikosseuraamusalaa koskevaa tutkimusta ja tuottavat laajasti alan tilastoja. Tutkimusyhteistyö on tiivistä niin yliopistojen, korkeakoulujen kuin muidenkin tutkimusta tekevien tahojen kanssa sekä Suomessa että ulkomailla. Lisäksi oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos tilaavat vuosittain useita rikosseuraamusalaa koskevia tutkimuksia, joita rahoitetaan esimerkiksi valtioneuvostolta ja Euroopan unionilta saatavalla rahoituksella.

Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelee usean eri ammattiryhmän virkamiehiä, joilla on monipuolinen koulutustausta. Nyt käsiteltävänä olevan koulutusuudistuksen tavoitteena on tiivistää korkeakouluyhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen koko henkilöstön täydennyskoulutuksessa. Tällä on oma myönteinen vaikutuksensa rikosseuraamusalaa koskevan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kehittämisessä ja laajentamisessa.

Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos korostavat tutkimustiedon merkitystä rikosseuraamusten täytäntöönpanon tehtävissä. Rikosseuraamusalaa kehitetään tutkimustietoon

perustuen. Tämä korostuu nykyisessä tilanteessa, jossa vankimäärä on kasvanut, vankien rikoksettoman elämän valmiuksien lisääminen on yhä haastavampaa ja turvallisuuden varmistaminen vankiloissa on entistä vaativampaa. Rikosseuraamusalan koulutusuudistuksen valmistelun edetessä Rikosseuraamuslaitos huolehtii siitä, että rikosseuraamusalan yhteys korkeakoulutukseen, tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan säilyy tiiviinä ja kehittyy edelleen.

Edellä olevan perusteella oikeusministeriö arvioi, että ehdotettu uudistus ei merkitse rikosseuraamusalan TKI-yhteyden heikentymistä.

2. Pedagogisen osaamisen turvaaminen

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus tuottaa edelleen Rikosseuraamuslaitoksen vartijan tutkinnon kokonaisuudessaan, molemmissa opiskeluväylissä. Vuonna 2026 opiskelijamallin mukaisesti opiskelee 160 opiskelijaa. Työssäoppimismallin mukaisesti opiskelevien määrän arviointia on vaikeaa, koska tässä vaiheessa ei tiedetä, kuinka moni täyttää kyseisen mallin mukaisesti opiskelemaan pääsyn edellytykset: 1) on jo suorittanut ammatillisen tutkinnon (erityisesti sosiaali- ja terveysalan tai turvallisuusalan perustutkinnon), 2) toimii Rikosseuraamuslaitoksessa vartijan määräaikaisessa virkasuhteessa ja 3) on kiinnostunut tutkinnon suorittamisesta ja on arvioitu alalle soveltuviksi. Alustavan arvion mukaan työssäoppimismallin mukaisesti voisi opiskella joitakin kymmeniä opiskelijoita.

Myös työssäoppimismallin mukaisesti tutkintoa suoritettaessa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen opettajien keskeinen rooli säilyy. He vastaavat työssäoppimisväylän opiskelijoiden opetuksesta sekä varmistavat, että opiskelijoilla on vartijan työssä tarvittava osaaminen. Koulutusuudistuksen hallituksi toteuttamiseksi Rikosseuraamuslaitos on tänä vuonna lisännyt koulutuskeskuksen opetushenkilöstön määrää kolmella opettajan viralla.

Molemmissa opiskeluväylissä keskeisiä toimijoita ovat työpaikkaohjaajat, jotka Rikosseuraamusalan koulutuskeskus kouluttaa. On huomattava, että myös työssäoppimismallissa esimerkiksi lainsäädäntöä koskevan ja teoreettisen opetuksen antaa koulutuskeskuksen opetushenkilöstö.

Uudistukseen liittyvässä Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muutoksessa säädettäisiin muun muassa koulutuskeskuksen henkilöstön erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Voimassa olevaa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annettua valtioneuvoston asetusta pääosin vastaavasti koulutuskeskuksen lehtorin kelpoisuusvaatimus olisi opetettavan alan mukaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Opettajan kelpoisuusvaatimuksena olisi opetettavan alan mukaan soveltuva korkeakoulututkinto. Voimassa olevassa valtioneuvoston asetuksessa opettajalta edellytetään opetustehtävään soveltuvaa korkeakoulututkintoa tai vankeinhoitoalan tutkintoa. Lisäksi säädettäisiin nykyisen valtioneuvoston asetuksen tavoin, että lehtorin ja opettajan virkaan voidaan nimittää pysyvästi vain henkilö, joka on suorittanut vähintään 35 opintoviikon laajuisen opettajankoulutuksen. Opettajankoulutus on suoritettava kolmen vuoden kuluessa määräaikaisen virkasuhteen alkamisesta.

Koulutusuudistusesitystä käsiteltäessä on paikoin kritisoitu edellä todettuun asetusluonnokseen ehdotettua muutosta, jonka mukaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä ei enää edellytettäisi pedagogista osaamista. Ehdotusta on perusteltu sillä, että koulutuskeskus on Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen yksi yksikkö, joten yksikönpäällikön erityinen kelpoisuusvaatimus olisi sama kuin muilla vastuualueen yksikönpäälliköillä: *ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus*. Voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan kyseinen erityinen kelpoisuusvaatimus on: *lisensiaatin tutkinto tai tohtorin tutkinto, perehtyneisyys henkilöstökoulutukseen ja koulutuskeskuksen toimialaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.* Esitetyn kritiikin perusteella koulutuskeskuksen yksikönpäällikön kelpoisuusvaatimusta tarkastellaan asetuksen valmisteluvaiheessa uudestaan.

Kyseinen valtioneuvoston asetus on tarkoitus antaa syksyllä 2026.

Edellä olevan perusteella oikeusministeriö arvioi, että ehdotetussa uudistuksessa pystytään turvaamaan riittävä pedagoginen osaaminen rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamisen järjestelyissä.